

Attentat mot diktatorn

ULF ALFREDSSON

Länge hade den nazistiska regimen i Tyskland ett folkligt stöd inom landet. Men det fanns motståndsgupper, som tillväxte i styrka. Man kan urskilja fyra grupper. 1/fackföreningar och representanter för arbetarklassen 2/militären 3/prästerskapet och 4/ämbetsmannakåren. I den första gruppen fanns Julius Leber, tilltänkt som inrikesminister efter en statskupp, den förutvarande inrikesministern i Hessen Wilhelm Leuschner, tilltänkt vice kansler i skuggkabinettet samt professor Adolf Reichwein, alla med socialdemokratisk bakgrund. I den andra gruppen, som av naturliga skäl blev den mest betydande, fanns den förutvarande generalstabschefen generalöverste Ludwig Beck, chefen för Abwehr (kontraspionaget) amiral Wilhelm Canaris och framförallt hans ställföreträdare generalmajor Hans Oster, som blev en förbindelselänk mellan de olika motståndsgupperna från mitten av 1943, generalöverste Friedrich Olbricht, reservarméns underhållschef, som satt som spindeln i nätet i högkvarteret vid Bendlerstrasse i Berlin, generalmajor Henning von Treschow, sedermera stabschef vid Armégruppe Mitte på östfronten m fl.

I den tredje gruppen, prästerskapet, ingick bl.a. Pastor Dietrich Bonhoeffer, som arbetade inom Abwehr och som hade kontakter med biskop Bell i England bl.a. via Sverige, jesuitpatern Alfred Delp, dr Hans Schönfeld, kyrkornas världsråd i Geneve, katolske prästen Otto Müller och teologen Eugen Gerstenmaier (sedermera talman i Bundestag och en av få överlevande) samt i en yttre cirkel flera biskopar. I den fjärde gruppen, ämbetsmännen, ingick bl.a. förutvarande ambassadören i Rom Ulrich von Hassel och förre borgmästaren i Leipzig Karl Goerdeler, båda nyckelpersoner i hela motståndsrörelsen. von Hassel hade avgått efter bråk med utrikesminister von Ribbentrop och Goerdeler hade ett avtal med Bosch, som gav honom möjligheter att resa mycket bl.a. till Sverige där han träffade Jakob Wallenberg, ledande inom Stockholms Enskilda Bank. Vissa av ovannämnda personer ersattes så småningom av andra sedan de häktats. Till motståndsrörelsen räknas även den s.k. Kreisauer Kreise, en grupp intellektuella

Greve Helmuth James von Moltke (Kreisauer Kreise) avrättad.

och radikala, i vilken ingick bl.a. Helmuth von Moltke och Adam von Trott zu Solz. En för motståndsrörelsen viktig person var majoren och juristen Fabian von Schlabrendorff som var general von Tresckows ordonnans-officer och som mirakulöst överlevde och som efter kriget gav ut boken »Offiziere gegen Hitler». Han har berättat att han på uppdrag av motståndsrörelsen for till England och fick möjlighet att före kriget träffa Churchill för att berätta att det verkligen fanns en opposition mot Hitler

i Tyskland. Schlabrendorff sade till Churchill: »Jag är ingen nazist, men en god patriot», varvid Churchill svarade: »Jag också».

Motståndsrörelsens mål var att avlägsna Hitler och det nazistiska tvångsväldet. Men man stötte på många svårigheter. För det första hade alla militärer avlagt en personlig ed till Hitler och eden var av enorm betydelse enligt den tyska traditionen. Vidare hade Tyskland en otroligt väl fungerande polisorganisation. Sålunda hade Gestapo många angivare och infiltration var vanligt. Sedan får man inte bortse från Tysklands stora inledande framgångar i kriget och Hitler var mycket populär hos massorna. Slutligen hade de allierade både utåt och direkt till motståndsrörelsen meddelat att man krävde »unconditional surrender» d.v.s. ovillkorlig kapitulation.

Det bör dessutom påpekas att höga officerare (fr.o.m. arméchef och uppåt) fick pengar av Hitler personligen skattefritt. Som exempel kan nämnas att generalfältmarskalk von Kluge fick 250.000 riksmark av Hitler på sin 60-årsdag. Med dessa gåvor band han dem till sig. Sannolikt kom dessa pengar från royal-tyn som han fick för Mein Kampf. – Att man visste så lite om oppositionen berodde på att den måste hemlighållas. De olika motståndsgrupperna fick först så småningom kontakt med varandra och först från 1942 fick rörelsen fast form genom den s.k. Onsdagsklubben där bl.a. Beck, Goerdeler, von Treschow och Olbricht träffades.

Man frågar sig: hade det inte tidigare funnits tillfällen att kasta Hitler ur sadeln? På den frågan svarade general Beck sålunda: »Hade England och Frankrike stått starka 1938 och Chamberlain inte flugit till München hade jag lett en stats-

kupp då. Hans efterträdare general Halder var av samma mening. General von Hammerstein, som var ÖB på västfronten under Polenfälttåget hade beslutat att taga Hitler till fånga vid ett planerat besök men Hitler ändrade sig i sista minuten. Om denna plan var t.o.m. engelsmännen underrättade. Flera andra planer fanns. Sålunda hade generalfältmarskalk von Witzleben (medlem i motståndsrörelsen) planerat att rikta ett slag mot Hitler militärt förenat med en statskupp. Generalstabschefen Halder gav sitt godkännande men ÖB von Brauchitsch var emot. von Witzleben blev tyvärr hastigt sjuk och opererad och planen förföll. Det berättas att general Halder vid besök hos von Tresckow föll i tårar för att den militära ledningen inte kunde samla sig till ett beslut att störta Hitler. Halder skriver: »Läget var från början hopplöst att vi skulle kunna erövra Ryssland» och general Beck m.fl. var ense med honom. År 1943 vände krigslyckan (Stalingrad, Nordafrika, allierad invasion i Italien, reträtt på östfronten, bomber över Tyskland), och von Tresckow försökte pressa sin chef generalfältmarskalk von Kluge, chef för Armégrupp Mitte på östfronten, till handling men Kluge tvekade och då tog von Tresckow och Schlabrendorff saken i egna händer.

Henning von Tresckow – 43 år – var en av de främsta i motståndsrörelsen. Om honom sade man att han var god, intelligent och flitig. Han menade att ett mord utan statskupp i princip inte var lönt. Därför förberedde man under general Olbrichts ledning en statskupp. Men för att lyckas med ett attentat krävdes möjlighet att i tjänsten komma nära Hitler.

Attentatsförsök

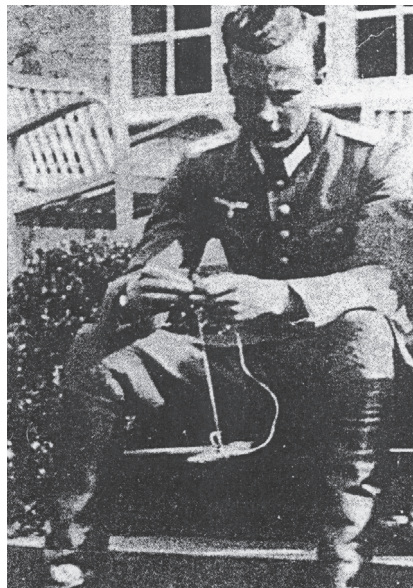
1/ 13 mars 1943 iscensatt av von Tresckow och Schlabrendorff, väl planerat. Hitler besökte Armégrupp Mitte i Smolensk och de båda officerarna hade fått fram en bomb av engelskt ursprung så stor som en litersflaska. Den slog man in i ett paket, vilket man överlämnade till överste Brandt som skulle flyga i samma plan som Hitler med anhållan att denne skulle överlämna paketet till en officer i högkvarteret. Man skulle fullfölja »ett vad». Brandt tog emot paketet och flygplanet lyfte mot högkvarteret i Rastenburg. Men ingenting hände. Bomben bestod av sprängdeg och en detonator fastsatt i en tråd vars längd kunde förkortas med hjälp av en vätska som anpassades till den tid som behövdes före detonationen. Detta hade de båda officerarna noga utprovat i förväg. Man gissade att den uteblivna detonationen kan ha berott på lufttrycket på flyghöjden. »Fördelen» med detta misslyckade attentat var att man ännu inte i Berlin var klar med planerna för en statskupp.

2/ Mars 1943. Överste von Gersdorff, som var beredd att dö martyrdöden, bar en tidsinställd bomb i ytterrocksfickan när han skulle visa Hitler ryska krigsbyten i Berlins krigsmuseum. Plötsligt avbröt Hitler visningen, tackade för sig och lämnade museet genom en sidodörr. Von Gersdorff hann i sista sekunden in på toaletten för att desarmera bomben. Han överlevde kriget. Det finns flera exempel på att Hitler hade mycket fint väderkorn för faror: inställda besök, ändrade program etc.

3/ Oktober 1943. Generalmajor Stieff i Hitlers högkvarter i Rastenburg. Han var stabsofficer i arméns överkommando och gömde under ett vakttorn i närheten en bomb, men den exploderade i förväg. Dessbättre var undersökningsledaren med i komplotten så där hade oppositionen tur.

4/ Oktober 1943. En ung officer hade med sig en pistol till en konferens i Berchtesgaden för att skjuta Hitler, men han kom på grund av sin rang inte så nära Hitler att han kunde riskera försöket i den överfulla lokalen.

5/ November 1943. En ung officer, och katolik Axel von dem Bussche, hade på östfronten blivit vittne till en massaker på judar och därvid beslutat sig för att offra sig vid ett attentat mot Hitler. Han erbjöd sig att vara mannekäng vid visning av en ny arméuniform som Hitler ville se innan han gav sitt medgivande till att den fick användas. Tiden för demonstrationen flyttades några gånger, men till sist bestämdes att den skulle äga rum i Reservhögkvarteret i Zossen. Emellertid förstördes uniformerna vid ett luftangrepp innan visningen hann äga rum. von dem Bussche avsåg att använda samma metod som von Gersdorff. Han gjorde ett nytt försök i Rastenburg men då hade Hitler hastigt rest till Berchtesgaden.

Axel von dem Bussche.

6/ Februari 1944. von dem Bussche blev sårad och förlorade ett ben. Därmed var han ute ur leken. Hans plats togs av Evald Heinrich von Kleist, 20 år gammal, som

fått sin faders godkännande till självmordsoperationen. Just före demonstrationen kom flyglarm och denna varade så länge att demonstrationen inställdes. Märkligt nog överlevde alla dessa presumtiva martyrer kriget – i likhet med von Schlabrendorff.

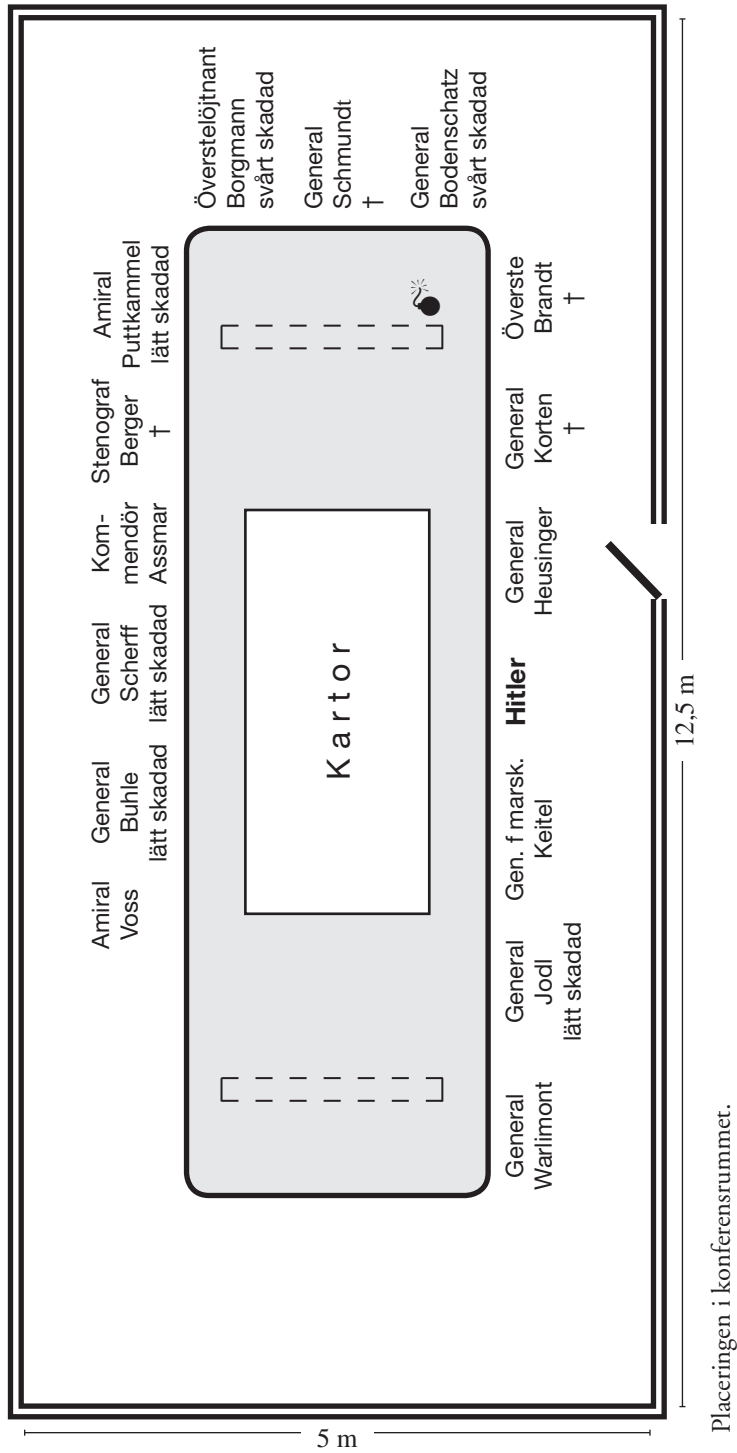
7/ Februari 1944. Löjtnant Josef Hoffman som åtagit sig att bli martyr, skulle för Hitler i rikskansliet förevisa en ny stridspackning. Emellertid ändrade Hitler plötsligt tidpunkten för visningen från klockan 11 till kl 9 och visningen gick aldrig att genomföra. Denna visning var förberedd av ovannämnde generalmajor Stieff.

8/ Våren 1943. Doktor Günther Gereke, som var en mycket duktig skytt, hade hyrt ett rum i Hotell Kaiserhof som var beläget mitt emot den balkong där Hitler alltid höll sina tal till massorna. Gereke hade ett vapen med kikarsikte och då avståndet till balkongen var tämligen kort räknade han med att lyckas med ett attentat. Men just denna enda gång bytte Hitler balkong och planen skrinlades.

9/ februari 1944. Hitler hade kallat sina fältmarskalkar till en konferens i Berchtesgaden. Fältmarskalk Ernst Busch's adjutant ryttmästare Eberhard von Breitenbuch hade beslutat sig för att skjuta Hitler vid detta tillfälle. Han hade skrivit ett avskedsbrev till sin fru. I kuvertet låg även hans vigselring. Vid tidigare konferenser med fältmarskalkarna hade alltid adjutanterna fått ledsaga sina chefer in till konferensrummet, men denna gång var det stopp: inga adjutanter släpptes in!

Efter många försök lyckades man till sist övertala fältmarskalk von Kluge att ta befälet och se till att Hitler oskadliggjordes vid nästa frontbesök, men von Kluge skadades strax efteråt i en bilrock i Ryssland och hans efterträdare nekade till att medverka.

I Tyskland fanns 1943–1944 cirka en miljon tvångsarbetare (officiellt gästarbetare). En förfinad plan utarbetades för att möta ett eventuellt uppror från dessa. Planen fick beteckningen Walküre. En av författarna var general von Tresckow, och hans tanke var att använda planen vid en eventuell statskupp, där krigsmakten bland annat skulle fängsla och oskadliggöra SS, Gestapo med flera. Vad gäller ett attentat mot Hitler som skulle följas av en statskupp gällde det att finna gärningsmannen. Det fanns invändningar av religiösa skäl; man ville icke att oskyldiga skulle dödas och så vidare. Endast en liten krets hade

möjlighet att komma nära Hitler. Till sist dök rätt man upp på scenen: greve Klaus von Stauffenberg, som blev stabschef hos General Fromm, chef för reservarmén, vars högkvarter låg vid Bendlerstrasse. Reservarmén hade täta kontakter med högkvarteret och Hitler. Överste von Stauffenberg var en briljant officer, vad vi skulle kalla en A-student. Han hade blivit svårt sårad under kriget i Nordafrika, förlorat ett öga, höger arm och två fingrar på den vänstra. Han var en mycket god organisatör och på grund av sin uppgift som stabschef i reservarmén en av de få som i tjänsten kunde komma nära Hitler. Han var övertygad om att Hitler måste röjas ur vägen och åtog sig att vara redskapet.

Redan den 26 december 1943 var han beredd att skrida till handling. Hitlers högkvarter låg i en skog i Ostpreussen, ett område fyllt av bunkrar och omgivet av försvarsanläggningar. Platsen kallades Varglyan (Wolfschanze). Stauffenberg infann sig men konferensen inställdes. Den 11 juli 1944 for han till Obersaltzberg nära Berchtesgaden där Hitler hade sitt s.k. Örnnäste för en överläggning. Allt var klart för att skrida till aktion, men då Göring och Himmler inte var där inställdes operationen. Den 15 juli 1944 kom ett nytt tillfälle då det åter var dags för en konferens i Varglyan. Då var även Himmler närvarande. Stauffenberg skulle just desarmera bomben då Hitler oväntat lämnade överläggningen och icke kom tillbaka.

Så är vi framme vid den 20 juli 1944. Stauffenberg har den 19 juli gått till nattvarden och den 20:e tidigt på morgonen träffar han på flygplatsen sin adjutant löjtnant von Haeften. Ett Heinkelplan väntar på dem och efter tre timmar landar de i närheten av högkvarteret. Sedan alla avspärningar passerats åter de frukost på mässen och får till sin besvikelse meddelande att konferensen skall äga rum i en träbarack och icke i en bunker där bomben skulle göra större effekt. Stauffenberg anvisas ett avskilt utrymme, där han skall »byta skjorta»; i själva verket aktiverar han bomben och infinner sig sedan i baracken där alla är samlade. Baracken är 12,5 m lång och 5 m bred; några fönster är öppna på grund av värmen. Mitt på golvet står ett stort kartbord. Kring detta har alla samlats, placerade efter rang. Bordet vilar på två kraftiga bockar och Stauffenberg som lagt bomben i en portfölj placerar portföljen nära den ena bocken på så sätt att den ger maximal effekt mot Hitler som sitter mitt på ena långsidan (övriga står upp). Därefter smyger han sakta tillbaka, viskar några ord till fältmarskalk Keitel om ett viktigt samtal som han väntar och lämnar rummet. Vad Stauffenberg inte ser är följande. Överste Brandt som står några platser till höger om Hitler råkar med en fot stöta till portföljen som han flyttar till andra sidan bocken. Därmed får bomben språngeffekt från Hitler och icke mot honom.

Klockan 12.42 den 20 juli detonerar bomben med ett förfärligt dån. Massor av rök sprider sig över området och Stauffenberg är övertygad om att Hitler är död. Han och adjutanten von Haeften skyndar sig till den bil som står till deras förfogande. Med list och förslagenhet lyckas de passera alla vaktposter och spärar, och på vägen till flygplatsen kastar de ut den bomb som Stauffenberg ej hann med att lägga bredvid den andra i portföljen vid attentatet. I Berlin ringde Olbrichts signalofficer till Rastenburg och fick beskedet att ett attentatsförsök mot Hitler ägt rum men i meddelandet ingick ingen uppgift om Hitler levde eller om han var död. Under dessa omständigheter fann Olbricht att han kunde utfärda ordern Valküre. Detta skedde vid 15.30-tiden samtidigt som Stauffenberg landade i Berlin. Denne var förvissad om att general Fellgiebel, chef för signaltrupperna och en av de sammansvurna, för länge sedan hade telefonerat från Rastenburg till männen i Berlin och bekräftat att Hitler var död, men något sådant samtal hade aldrig kommit. Stauffenberg vidhöll att han sett Hitler bäras ut död och menade att det var korrekt att utlösa ordern Valküre. General Fromm, chefen för reservarmén, hade ringt till Högkvarteret och talat med fältmarskalk Keitel, som sagt att visserligen hade ett attentatsförsök ägt rum men att Hitler endast var lätt sårad. »Keitel ljuger», sade Stauffenberg. Det hela utmynnade i att de sammansvurna satte general Fromm under arrest och så gick Valküre-ordern ut till samtliga förband. I Berlin var general Hase kommandant. Han var motståndsmän och han gav order till chefen för Berlins vaktbataljon, major Remer, att besätta departementen i centrum och att arrestera propagandaminister Göbbels, som var den ende av de ledande nazisterna som befann sig i Berlin. När Remer anlände för att fullgöra sitt uppdrag frågade Göbbels honom vem som gett honom denna order. Han svarade att det var general Hase och att Hitler var död. Göbbels lyfte då telefonluren och ringde upp Hitler i högkvarteret. Remer fick då tillfälle att tala med Führern som gav honom order att slå ned upproret och att endast lyda order från honom. Hitler utnämnde honom också till överste.

Motståndsmännen vid Bendlerstrasse i Berlin hade nu hamnat i stora problem. De trupper som skulle stödja dem hade återkallats och slaget var förlorat. I Paris hade statskuppen lyckats och där hade armén arresterat alla högre SS- och SD-befäl, men detta hjälpte inte ty vid midnatt gick över radio ett tal av Hitler, där han förklarade att han var oskadd och att han utsatts för ett attentatsförsök, som dödat två av hans medarbetare och skadat flera av dem. Han påstod att bakom attentatsförsöket stod »en liten klick äregiriga och samvetslösa officerare».

Hitler beordrade omedelbart Himmler att flyga till Berlin och att tillsammans med Kaltenbrunner leda utredningen om statskuppen. Han utnämnde samtidigt Himmler till ny chef för reservarmén där denne alltså ersatte general Fromm. Vid Bendlerstrasse hade man släppt general Fromm ur hans arrest och han satte nu upp en ståndrätt som dömde Stauffenberg, Olbricht, dennes stabschef överste Mertz von Quirnheim, och Stauffenbergs adjutant löjtnant von Haften till döden genom arkebusering. General Beck, den blivande statschefen enligt planerna, som under dagen sällat sig till upprorsmännen erbjöds att begå självmord. Han försökte men lyckades inte varför en närvarande sergeant fick ge honom nådaskottet. De övriga fyra fördes ned på gården där en exekutionspluton stod uppställd. Platsen var belyst av starka strålkastare. Just innan skotten föll ropade von Stauffenberg: »Länge leve vårt älskade Tyskland!»

När nu slaget var förlorat ställer man sig frågan: Tvekade motståndsrörelsen aldrig? Därom skriver von Schlabrendorff i sin bok: »Lehndorff hade just kommit från Stauffenberg med uppdrag att fråga Treschow om det nu efter invasionen ännu var någon mening med att hålla fast vid vår plan, då något praktiskt politiskt mål inte längre kunde skönjas. Vi dryftade saken och kom till det beslut som Treschkow uttryckte i följande ord: »Attentatet mot Hitler måste till varje pris utföras. Och även om det skulle misslyckas, så måste ändå statskuppen försökas. Ty det är inte längre frågan om det praktiska syftet, utan det gäller för oss i motståndsrörelsen att visa världen och eftervärlden, att vi har vågat våra liv i ett avgörande tärningskast. Allt annat är i jämförelse därmed likgiltigt.»

Treschkow och Schlabrendorff befann sig den 20 juli vid mellersta armégruppen i Ryssland där de per radio fick höra att ett attentat hade förövats mot Hitler, men att han bara blivit obetydligt sårad. Till en början trodde de att detta meddelande var osant, men först vid midnatt fick de visshet då Hitler höll ett tal som utsändes över alla tyska radiostationer. Treschkow meddelade sin vän att han skulle ta sitt liv framme vid fronten. Nästa morgon tog de farväl av varandra

1954: Skulptur, del av konstnärlig utsmyckning av gårdsplanen där Stauffenberg m.fl. sköts 20/7 1944.

varvid Treschkow yttrade: »Nu kommer hela världen att kasta sig över oss och okväda oss, men nu som förut hyser jag den klippfasta övertygelsen, att vi handlat rätt. Jag betraktar Hitler som inte bara Tysklands utan hela världens ärkefiende. När jag om några timmar står inför Guds domstol för att avlägga räkenskap för vad jag utträttat så tror jag mig med gott samvete kunna försvara mina handlingar i kampen mot Hitler. Om Gud en gång kunde lova Abraham att han skulle skona Sodom, om det bara fanns så många som tio rättfärdiga i staden, så hoppas jag att Gud också skall skona Tyskland för vår skull. Ingen av oss har rätt att beklaga sig över sin död.»

De rättsliga följderna

Himmler och Kaltenbrunner satte med stöd av Gestapo igång en undersökning av enorma mått. I Stauffenbergs tjänsterum hittade man ministerlistan och den stilleståndsproklamation som de sammansvurna hade förberett efter en lyckad statskupp. En våg av arresteringar följde och Hitler lät meddela att »alla medel var tillåtna vid förhören, underförstått även tortyr. Även droger fick användas för att få fram sanningen. För att möjliggöra att även militär fick hängas tillsattes en »hederskommitté», som uteslöt de anklagade ur krigsmakten. I Berlin hade man inrättat en så kallad Folkdomstol som dömde »im Namen des deutschen Volkes». Dess ordförande var doktor Freisler som ledde förhandlingarna på ett för de åtalade förödmjukande sätt. Han lät en filmfotograf som befann sig gömd bakom rätten spela in rättegångarna. De åtalade fick inte bära livremmar eller hängslen, vilket gjorde att några av de anklagade fick stå och hålla i sina byxor. Freisler gjorde sig lustig över detta. De åtalade var ålagda att bära civila enkla kläder. Vid den första rättegången, som ägde rum den 7 och 8 juli 1944 åtalades åtta motståndsmän, bland dem generalfältmarskalk von Witzleben som skulle blivit överbefälhavare, generalöverste Hoepner, tilltänkt chef för reservarmén och Berlins kommandant general Hase. Den 8 juli avkunnades dödsdomarna, vilka omedelbart verkställdes. De dömda fördes till fängelset i Plötzensee där avrättningarna ägde rum i en byggnad innanför den yttre muren. I byggnaden hade man tvärs över rummet murat fast en järnbalk, i vilken satt åtta krokar av den typ som slaktarna använder för att hänga upp kött. Hitler hade personligen gett order om detta. De dömda kläddes i fångdräkter, händerna bakbands och utan att få träffa någon själasörjare fördes de en och en till en angränsande byggnad, där åklagaren läste upp dödsdomarna, varefter de genom ett draperi fördes in i avrättningsrummet, som var belyst av starka lampor. Avrättningarna filma-

des och Hitler kunde redan samma kväll se filmen i rikskansliet. Hängningarna skedde med pianotråd, förmodligen för att göra dem mera smärtsamma. (Efter kriget har man gjort ett hål i den yttre muren så att man utifrån kan komma in och besöka avrättningslokalerna, som numera är en minnesplats.)

Goerdeler, som var tilltänkt rikskansler i den nya regeringen, höll sig på olika sätt gömd. Myndigheterna utlovade en belöning på en miljon riksmark till den som kunde ange honom, och en kvinna som sett honom på ett värdshus fick belöningen. Han fick sedan i uppdrag att i fängelset diktera en PM om Tysklands ekonomiska framtid. Han avrättades den 9 januari 1945. Tyvärr finns bara två brev bevarade av hans livliga korrespondens med Jakob Wallenberg.

Erwin Rommel, länge Hitlers favoritgeneral, fick i sin position som chef för Armégrupp B i Frankrike, en ny stabschef, general Speidel, som stod motståndsmännen nära. Dessutom fick Rommel besök av Stauffenbergs kusin överstelöjtnant von Hofacker som vädjade till Rommel att ansluta sig. Ingen vet vad som sades mellan dem, men von Hofacker fängslades och sannolikt har han under polisförhören nämnt Rommel på sådant sätt att denne inför hotet att ställas inför Folkdomstolen valde att taga gift. Generalfältmarskalk von Kluge gjorde likadant. De tre Abwehrmännen Canaris, Oster och Bonhoeffer, som satt fängslade i Berlin flyttades till koncentrationslägret Flossenbürg i södra Tyskland. Man hade hittat Canaris dagböcker och en hastigt organiserad domstol på platsen dömde dem till döden genom hängning. De avrättades den 9 april 1945. von Schlabrendorff stod åtalad vid Folkdomstolen, men förhandlingen avbröts på grund av flyganfall. Alla gick till skyddsrummen och det skyddsrum, där Freisler satt fick en fullträff. Freisler hade den anklagades akt i famnen. Freisler dödades och akten försvann. I en ny rättegång hävdade Schlabrendorff att hans uttalanden till polisen skett under tortyr. Freislers efterträdare som domare frikände Schlabrendorff. Trots detta behöll polisen honom i förvar och han flyttades till ovannämnda koncentrationsläger i Flossenbürg. Den 12 april hörde man amerikanskt artilleri och han transporterades till Dachau, där han sammanfördes med över hundra specialfångar av olika slag, allt från en katolsk biskop till en cirkusclown. Efter diverse ytterligare förflyttningar hamnade gruppen i ett läger där de befriades av amerikanska trupper. von Schlabrendorff, som var jurist, blev så småningom ledamot av den högsta förvaltningsdomstolen, och hans berättelse är av mycket stor betydelse. En annan överlevande från komplotten, Eugen Gerstenmaier kom märkligt nog undan med ett fängelsestraff. Det sades att Freisler, som dömde honom, hade personliga kontakter med Gerstenmaiers hustru via sin egen fru. Andra medlemmar i komplotten, som överlevde,

är Otto John och Hans Bernd Gisevius. Båda lyckades smita undan till utlandet innan snaran drogs åt. Kring Hitler ändrades reglerna. Alla som deltog i överläggningar fick lägga ifrån sig sina vapen, även generalfältmarskalkar. SS tog över på alla områden. Som nämnts blev Himmler chef för reservarmén efter general Fromm som avrättades på grund av att han inte genomskådat vad som hände runt honom.

Varför misslyckades statskuppen? Främst beror detta på att Hitler överlevde och sedan är det nog så att kommunikationerna inte fungerade tillräckligt bra. – Enligt författarinnan Gitta Sereny kostade komplotten 2685 människor livet. Först 1954 fick oppositionen sitt första officiella erkännande genom en skrift som gavs ut av den Väst-tyska regeringen. Numera är motståndsmännen sedan länge hjältar i den tyska historien, och många gator i Tyskland bär deras namn. Exempel på detta är Witzlebenstrasse i Berlin, och flera gator i närheten av Plötzensee bär namn efter avrättade motståndsmän. Det har också utkommit frimärken för att hedra oppositionen.

Motståndspersonerna på frimärkena är följande: Överst. 1/ Sophie Scholl † 22/2 1943 (den vita rosen). 2/ Ludwig Beck † 20/7 1944. 3/Dietrich Bonhoeffer † 9/4 1944. Alfred Delp † 2/2 1945. Underst. 1/ Karl Goerdeler † 2/2 1945. 2/ Wilhelm Leuschner † 29/9 1944. 3/ Helmuth von Moltke † 23/1 1945. 4/ Claus Schenk von Stauffenberg † 20/7 1944.

Referenser

Otryckta källor

Diverse handlingar tillgängliga i Gedenkstätte Deutscher Widerstand i Berlin.
Amiral Moje Östberg, svensk marinattaché i Berlin, efterlämnade papper. 1943–1944.

Litteratur

Barnett, Corelli, Hitlers generaler. Stockholm 2004.
Bedürftig, Friedemann, Tredje riket från uppgång till fall. Stockholm 2002.
Bielenberg, Christobel, Mitt i krigets verklighet. Stockholm 1970.
Braw, Christian, 20 juli – rättens revolt. SPT nr 14 2010
Carlsson, Eric, Sverige och tysk motståndsrörelse under andra världskriget. Lund 1999.
Der Kreisauer Kreis. Porträt einer Widerstandsgruppe. Berlin 1985.
Dönhoff, Marion Gräfin, 20 juli: London leugnede den deutschen Widerstand. Neue Dokumenthe. Die Zeit 21 juli 1995.
Fredborg, Arvid, Bakom stålvalen. Stockholm 1943.
Fredborg, Arvid, I skuggan av ett attentat. SvT 1944.
Haffner, Sebastian, Von Bismarck zu Hitler. München 1987.
Liljegren, Bengt, Adolf Hitler. Lund 2008.
Manvell, Roger & Fraenkel, Heinrich, The men who tried to kill Hitler. New York 1966.
Mathews, Rupert, Hitler military commander. London 2003.
Nylander, Gert, Carl Goerdels fredstrevare via bröderna Wallenberg. Scandia 1948, band 64, häfte 2.
Oredsson, Sverker, Det framgångsrika attentatet mot Hitler den 20 juli 1944. I »Tänk om». 1999.
Oredsson, Sverker, Wallenberg följde avtalet. DN. U.å.
Sauerbruch, Ferdinand, En kirurgs minnen. Lund 1952.
Schlabrendorff, Fabian, Upprörsförsöket i Nazi-Tyskland. Helsingfors 1946.
Sereny, Gitta, Albert Speer och sanningen. Stockholm 1997.
Tamelander, Michael, Slaget om Västeuropa. Lund 2002.
Waxberg, Arkadj, Det avbrutna attentatet mot Hitler. SvD 29/8 2003.
Wistrich, Robert, Wer war wer im dritten Reich? München 1983.

Föredraget hållet i Heimdall den 4 maj 2004.

